

EUGENIUSZ GOSTOMSKI, TOMASZ MICHAŁOWSKI

TRANSFORMACJA
SEKTORA FINANSOWEGO WIETNAMU

System bankowy Wietnamu w okresie przed transformacją

Do 1988 r. system bankowy w Wietnamie, podobnie jak w innych krajach o gospodarce nakazowo-rozdzielczej, zdominowany był przez bank centralny – State Bank of Vietnam (SBV). Bank centralny był nie tylko bankiem emisyjnym i bankiem państwa, ale także pełnił funkcje typowe dla banków komercyjnych, dysponując placówkami na terenie całego kraju i obsługując za ich pośrednictwem głównie przedsiębiorstwa państwowe. Oprócz banku centralnego istniały tylko dwa banki specjalne: Bank Handlu Zagranicznego (Vietcombank), który zajmował się finansowaniem transakcji handlu zagranicznego oraz Bank ds. Inwestycji i Rozwoju, który finansował ważne dla państwa inwestycje i projekty rozwojowe.

W celu nakreślenia pełnego obrazu wietnamskiego systemu bankowego w okresie sprzed transformacji należy dodać, że na płaszczyźnie lokalnej funkcjonowało ponad 7 tys. spółdzielni kredytowych, które jednak nie były samodzielnymi podmiotami, a jedynie stanowiły swego rodzaju okienka banku centralnego. Wszystkie banki i instytucje bankowe były podporządkowane bankowi centralnemu, który był też bankiem komercyjnym.

Wietnamskie instytucje bankowe u progu transformacji systemowej znajdowały się na niskim poziomie rozwoju: brak było przejrzystej sprawozdawczości finansowej i sprawnie funkcjonującego systemu płatniczego, zaś kwalifikacje pracowników sektora bankowego pozostawały daleko za standardami w innych krajach. Również niskie było zaufanie społeczeństwa do banków. O otrzymaniu kredytu decydowały względy polityczne, a kierownictwo partii komunistycznej ze względów ideologicznych sprzeciwiało się komercjalizacji systemu bankowego¹.

¹ *Der Transformationsprozess des vietnamesischen Finanzsektors und der Staatsbank*, <http://www.kas.de/vietnam> [23.04.2004].

Nowa rola banku centralnego

W 1988 r. w związku z zapoczątkowaniem transformacji gospodarczej w Wietnamie, która była realizowana pod hasłem polityki odnowy (*doi moi*), rozpoczął się proces przekształcania systemu monobankowego w dwuszczeblowy system bankowy, charakteryzujący się istnieniem obok banku centralnego wielu banków komercyjnych. Z czasem bank centralny stał się pod względem pełnionych funkcji instytucją podobną do banków centralnych w krajach o gospodarce rynkowej.

Do jego funkcji należy przede wszystkim emisja pieniądza gotówkowego i prowadzenie polityki monetarnej państwa, określanie stóp procentowych dla operacji pieniężnych realizowanych z bankami komercyjnymi, zasilanie banków w płynność na określonych warunkach i zarządzanie rezerwami dewizowymi kraju. Jednakże SBV w przeciwieństwie do banków centralnych w krajach rozwiniętych nie jest instytucją niezależną od rządu. Świadczą o tym następujące czynniki:

- struktura organizacyjna banku centralnego oraz obowiązki i kompetencje jego organów kierowniczych zostały określone przez rząd;
- na funkcjonowanie SBV silny wpływ ma kierownictwo partii komunistycznej, które traktuje bank centralny jako instrument realizacji swej polityki gospodarczej, przy czym szczególnie silnie zabiega ono o refinansowanie kredytów udzielonych przez banki przedsiębiorstwom państwowym;
- polityka monetarna SBV jest częścią polityki ekonomicznej i fiskalnej państwa;
- prezes SBV jest członkiem rządu;
- kapitał własny SBV, o którego wysokości decyduje minister finansów, pochodzi ze środków budżetu państwa.

Godny podkreślenia jest fakt, że mimo braku niezależności banku centralnego, instytucji tej we współpracy z rządem udało się znacznie obniżyć w Wietnamie stopę inflacji i przywrócić zaufanie do waluty krajowej.

Struktura organizacyjna SBV obejmuje centralę, oddziały prowincjonalne i specjalne jednostki administracyjne ds. informatyki, kształcenia kadr, badań, kontaktów z prasą itp. Bardzo ważne funkcje w poszczególnych prowincjach pełnią oddziały SBV, do których kompetencji należy:

- sprawowanie nadzoru nad działalnością banków w określonej prowincji,
- udzielanie licencji oraz odbieranie jej bankom łamiącym prawo,
- refinansowanie operacji kredytowych banków z danej prowincji,
- wyrażanie zgody na fuzje i podział miejscowych banków.

Istotną funkcją banku centralnego w Wietnamie jest nadzorowanie banków komercyjnych. SBV we współpracy z rządem określa przesłanki uzyskania licencji bankowej, a następnie warunki, jakie trzeba spełnić, aby móc prowadzić działalność operacyjną na rynku usług bankowych. Wymogi dotyczące minimalnego kapitału

założycielskiego i struktury akcjonariuszy, które są związane z ubieganiem się o licencję bankową, były stopniowo zaostrzane. Chodziło przy tym o przyciągnięcie do biznesu bankowego większych, solidnych i zainteresowanych długofalową działalnością inwestorów, a nie drobnych spekulantów. Bank w formie spółki akcyjnej w Wietnamie może założyć co najmniej 30 akcjonariuszy, którzy zgromadzili kapitał założycielski o wartości nie mniejszej niż 185 mln USD, przy czym podmiot instytucjonalny może posiadać w kapitale założycielskim nie więcej niż 10% udziału (w przypadku banków limit ten za zgodą premiera może przekroczyć nawet 40%), a osoba fizyczna nie więcej niż 10%².

Struktura instytucjonalna bankowości komercyjnej w Wietnamie

W wyniku transformacji gospodarczej w Wietnamie nie tylko istotnie wzrosła liczba funkcjonujących tam banków, ale także zwiększyło się ich zróżnicowanie pod względem własnościowym i w zakresie posiadanych aktywów. Transakcje w zakresie bankowości komercyjnej, które w systemie monobanku były skoncentrowane w banku centralnym, zostały wydzielone z jego struktury i przekazane w pierwszej kolejności do nowo utworzonych specjalnych banków państwowych. W szybkim tempie w Wietnamie zaczęła rosnąć liczba banków komercyjnych utworzonych przez krajowych i zagranicznych inwestorów prywatnych. Po 1993 r. w Wietnamie zaczęła też rozwijać się bankowość spółdzielcza nowego typu. Dzisiaj po 25 latach transformacji system bankowy ma już bardzo zróżnicowaną strukturę, ale ciągle oceniany jest jako słabo rozwinięty, o czym świadczy niski poziom ubankowienia społeczeństwa i stosunkowo uboga paleta produktów oferowanych przez banki zarówno w zakresie lokowania w nich pieniędzy, jak i kredytów na cele konsumpcyjne i komercyjne.

W strukturze wietnamskiego sektora bankowego przez wiele lat od czasu zapoczątkowania transformacji dominowały cztery duże i jeden mniejszy bank państwowy: Bank for Agriculture and Rural Development (Agribank), Industrial and Commercial Bank Vietnam (Vietin Bank – CTG), Bank for Investment and Development Vietnam (BIDV), Bank for Foreign Trade (Vietcombank), Mekong Delta Housing Development Bank (MHB). Z czasem udział tych banków w rynku usług bankowych znacznie się zmniejszył na rzecz banków prywatnych w formie spółki akcyjnej – nastąpił spadek ich udziału w rynku kredytów z 74,2% w 2005 r. do 49,3% w 2010 r., zaś w rynku depozytów z 74,2% do 47,7%. W tym samym czasie udział prywatnych banków w formie spółki (*joint stock commercial banks* – JSCBs) w rynku kredytów wzrósł z 17,8% do 43,4%, a w rynku depozytów z 16,4% do 37,1%³.

² J. Adam, *Vietnam und die globale Finanzkrise*, „Viet Nam Kurier” 2008, nr 2, s. 46.

³ *Vietnam Banking Sector Report*, VCBS, September 2011, s. 5.

Głównymi klientami banków państwowych w zakresie kredytów są przedsiębiorstwa państwowe, przy czym nadal na udzielenie im kredytu duży wpływ mają czynniki polityczne. Ma to niekorzystne przełożenie na jakość portfela kredytowego – aż 60% wszystkich złych kredytów stanowią kredyty udzielone przedsiębiorstwu państwowemu. Banki państwowe charakteryzują się przewagą depozytów nad udzielonymi kredytami, a nadmiar środków płynnych lokują na rynku międzybankowym, z którego w dużym stopniu korzystają banki z grupy JSCBs.

Oprócz wyżej wymienionych banków w Wietnamie działają w oparciu o kapitał państwowy dwa specjalistyczne banki. Pierwszy to Vietnam Bank for Social Politik (VBSP), który wywodzi się z banku dla biednych ludzi (Vietnam Bank for Poor) i zajmuje się udzielaniem niedużych pożyczek na okres do 5 lat dla inwalidów, studentów, małych przedsiębiorców i innych niezamożnych osób. Natomiast drugi to Vietnam Development Bank (VDB), który został utworzony w 2006 r., a jego głównym zadaniem jest wspieranie polityki państwa w zakresie poprawy infrastruktury, rozwoju obszarów wiejskich w regionach górskich, innowacyjności i innych ważnych dla kraju projektów.

W 2007 r. rząd wietnamski przystąpił do prywatyzacji banków. Wiązało się to z przekształceniem ich w spółki akcyjne i wprowadzeniem akcji na giełdę. Docelowo rząd chce utrzymać w swoim ręku tylko 51% akcji. Nową grupą banków, które zaczęto tworzyć w Wietnamie po zapoczątkowaniu w latach 1988–1989 reform bankowych, są banki komercyjne w formie spółki akcyjnej (JSCBs). Według danych SBV na koniec 2011 r. w kraju było 35 takich podmiotów. Ich akcjonariuszami są zasadniczo osoby prywatne, ale często głównym akcjonariuszem jest określone przedsiębiorstwo bądź inna instytucja państwowa. Specjalizują się one w obsłudze bankowej małych i średnich przedsiębiorstw oraz osób prywatnych. Wskazuje się trzy czynniki szybkiego wzrostu JSCBs zarówno pod względem liczby banków, jak i ich udziału w rynku. Są to: liberalne przepisy dotyczące tworzenia banków i duży popyt na usługi bankowe; restrykcyjne podejście banków państwowych do ryzyka bankowego, co stworzyło wolną przestrzeń dla działalności kredytowej innych banków; zakładanie banków przez niektóre przedsiębiorstwa państwowe w celu zapewnienia sobie tą drogą finansowania. Największymi wietnamskimi bankami w formie spółki akcyjnej stały się: Asia Commercial Bank (ACB) o aktywach prawie 9 mld USD i Eximbank (EIB) o aktywach 6,3 mld USD.

W 1993 r. w Wietnamie powstała możliwość tworzenia spółdzielni kredytowych nowego typu. Opierano się przy tym na modelu amerykańskich unii kredytowych i skorzystano z pomocy technicznej zagranicznych organizacji spółdzielczych, między innymi Niemieckiego Związku Spółdzielczego i Raiffeisena. Zaczęły one funkcjonować pod nazwą „ludowych funduszy kredytowych” (People’s Credit Funds). Stanowią one małe spółdzielnie tworzone przez co najmniej 30 członków, o skromnych możliwościach finansowych. Ich członkami są osoby prywatne, rolnicy, drobni przedsiębiorcy i organizacje społeczne. Spółdzielnie kredytowe mogą pozyskiwać

depozyty zarówno od członków, jak i innych podmiotów z obszaru swego działania, natomiast kredytów mogą udzielać tylko swoim członkom posiadającym zdolność kredytową. Wyjątek stanowią biedne osoby niebędące członkami, które również mogą otrzymać kredyt ze spółdzielni, ale łączna wartość takich kredytów nie może przekroczyć 10% wartości całego portfela kredytowego spółdzielni. Procedury kredytowe w spółdzielniach są bardzo proste, a oprocentowanie kredytów niższe niż w bankach. Wsparcia lokalnym spółdzielniom kredytowym w zakresie zarządzania aktywami i pasywami oraz w innych istotnych sprawach udziela Centralny Fundusz Ludowy (Central People's Credit Fund).

W 2010 r. w Wietnamie funkcjonowało 1095 spółdzielni kredytowych/unii kredytowych o łącznych aktywach 1,6 mld USD. Zrzeszały one 1558 tys. członków. Ich udział w rynku usług bankowych w Wietnamie nie przekracza 1%, ale ich znaczenie szczególnie na obszarach wiejskich jest trudne do przecenienia, ponieważ walnie przyczyniają się one do zmniejszenia w całej populacji udziału osób wykluczonych z rynku usług bankowych⁴.

Kolejną dużą grupą instytucji kredytowych działającą w obszarze bankowości komercyjnej w Wietnamie są banki zagraniczne, oddziały banków zagranicznych i *joint ventures* z udziałem podmiotów krajowych i zagranicznych (zob. tab. 1).

Tabela 1. Struktura instytucjonalna sektora bankowego w Wietnamie w latach 2000–2010 (w %)

Rodzaje banków	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Rynek depozytów						
Banki państwowe (SOCBs)	78,4	80,5	78,1	70,0	56,1	47,7
Banki w formie spółki akcyjnej (JSCBs)	11,3	10,1	13,2	22,0	35,9	43,4
Banki z udziałem zagranicznym (spółki zależne, oddziały banków zagranicznych, <i>joint ventures</i>)	10,3	9,4	9,7	8,0	8,1	8,9
Rynek kredytów						
Banki państwowe (SOCBs)	72,0	74,0	75,0	63,0	55,7	49,3
Banki w formie spółki akcyjnej (JSCBs)	11,0	15,0	14,0	27,0	33,8	37,1
Banki z udziałem zagranicznym (spółki zależne, oddziały banków zagranicznych, <i>joint ventures</i>)	17,0	12,0	12,0	10,0	10,8	13,6

Źródło: S. Leung, *Banking and Financial Sector Reforms in Vietnam*, „ASEAN Economic Bulletin” 2009, no. 1, s. 47; *Vietnam Banking Sector Report*, VCBS, September 2011, s. 4.

⁴ H.D. Seibel, N.T. Tam, *The People's Credit Funds of Vietnam: A Prudentially Regulated Credit Co-operative Movement*, „Enterprise Development & Microfinance” 2010, vol. 21, no. 1, s. 137–153.

Kapitał zagraniczny w wietnamskim systemie bankowym

Rząd Wietnamu przez wiele lat bardzo ostrożnie podchodził do obecności zagranicznego kapitału w systemie bankowym kraju. Tworzenie oddziałów banków zagranicznych stało się tam możliwe dopiero od 1991 r., ale ich działalność podlegała różnym restrykcjom, na przykład oddziały banków zagranicznych mogły uzyskać licencję tylko na okres 20 lat, wartość przyjmowanych przez nie depozytów została ograniczona do ekwiwalentu 1,5 mln USD, a maksymalny kredyt dla jednego podmiotu nie mógł przekroczyć 10% ich funduszy własnych. Stopniowo te restrykcje były łagodzone, zaś w 2007 r. w wyniku uzgodnień ze Światową Organizacją Handlu zostały całkowicie zniesione.

Rynek bankowy w Wietnamie ze względu na wysoką dynamikę rozwoju gospodarczego i postępujący wzrost dochodów gospodarstw domowych, a także z powodu niedorozwoju rodzimych banków był bardzo atrakcyjny dla banków zagranicznych. Dlatego w krótkim czasie ich liczba wzrosła do 39 podmiotów (czerwiec 1994 r.). Prowadziły one działalność operacyjną za pośrednictwem swoich oddziałów, spółek zależnych ze 100% kapitałem zagranicznym i *joint ventures* utworzonych wspólnie z podmiotami wietnamskimi. Ich działalność była skoncentrowana w dwóch metropoliach: w Hanoi i Ho Chi Minh City.

Banki z udziałem kapitału zagranicznego specjalizowały się w obsłudze handlu zagranicznego i dużych przedsiębiorstw wietnamskich oraz były bardzo aktywne na rynku międzybankowym. Natomiast prywatne wietnamskie firmy nie należały do domeny ich działalności⁵. O ekspansji banków zagranicznych w Wietnamie świadczy to, że w 1997 r. miały one już 28% udziału w rynku kredytów bankowych. W następnych latach ten wskaźnik obniżył się i w 2002 r. wynosił 15%. Na skutek kryzysu finansowego w Azji Południowo-Wschodniej w 1998 r. 19 oddziałów banków zagranicznych zaprzestało prowadzenia działalności operacyjnej w Wietnamie. W połowie 2002 r. działalność operacyjną w tym państwie prowadziło 27 oddziałów banków zagranicznych i banków w formie *joint ventures* z udziałem kapitału zagranicznego. Natomiast według danych na koniec 2010 r. w wietnamskim sektorze bankowym aktywnych było łącznie 58 podmiotów należących w 100% lub w mniejszym stopniu do inwestorów zagranicznych. Wśród tych banków znajdują się:

- banki ze 100% udziałem zagranicznym: HSBC, Standard Chartered, ANZ Shinhau i Hong Leong Bank;
- oddziały banków zagranicznych, w tym takich instytucji kredytowych, jak Deutsche Bank, ABN Amro Bank, Bank of China, Citibank, BNP Paribas, Bank of Tokyo Mitsubishi, Bangkok Bank, Korea Exchange Bank i inne;

⁵ S. Leung, *Banking and Financial Sector Reforms in Vietnam*, „ASEAN Economic Bulletin” 2009, no. 1, s. 43–49.

- *joint ventures*: VID Public Bank (BIDV z Public Bank Berhad z Malezji), Indovina Bank (ICBV z bankiem z Tajwanu), VinaSiam Bank (VBRD z bankiem tajskim), Vietnam – Rusia (BIDV z Vneshtorgbank), ShinhanVina (Vietcombank z koreańskim Shinhan Bank).

Warto podkreślić, że duże banki wietnamskie mają swoje przedstawicielstwa lub oddziały w największych międzynarodowych centrach finansowych. Jeden z największych banków wietnamskich – Vietin Bank zapowiedział podjęcie działalności bankowej w Polsce. Zamierza on wejść do naszego kraju na zasadzie działalności transgranicznej, która nie wymaga uzyskania licencji bankowej od KNF. Vietin Bank planuje prowadzić operacje bankowe za pośrednictwem Internetu i koncentrować się na obsłudze importerów, eksporterów i klientów detalicznych, należących głównie do wietnamskiej diaspory⁶.

Poziom rozwoju i perspektywy wietnamskiego systemu bankowego

Sektor bankowy w Wietnamie od chwili zapoczątkowania jego restrukturyzacji na przełomie lat 80. i 90. XX wieku rozwija się szybciej niż cała gospodarka narodowa, choć ta również cechuje się wysokim tempem wzrostu. Jednakże ciągle tylko 20% populacji kraju posiada rachunek bankowy, a jeszcze niższy odsetek ludności korzysta regularnie z usług bankowych. Liczba banków zwiększyła się od kilku na początku procesu transformacji do 101 w 2010 r. (w 2006 r. funkcjonowało 78 banków).

W latach 2000–2010 depozyty bankowe wzrastały w tempie 28,9%, a kredyty w tempie 31,5% rocznie. W stosunku do PKB depozyty w 2010 r. osiągnęły poziom 113%. Pod względem tempa wzrostu aktywów bankowych Wietnam plasuje się na drugim miejscu w Azji za Chinami. Także inne wyznaczniki dynamiki rozwoju sektora bankowego istotnie się zwiększyły, na przykład liczba bankomatów wzrosła z 1,8 tys. w 2005 do 11,7 tys. w 2010 r., a liczba kart płatniczych w latach 2008–2010 uległa podwojeniu do poziomu 31,7 mln sztuk. Cechą charakterystyczną wietnamskiego systemu bankowego jest przewaga kredytów nad depozytami – w 2010 r. relacja kredytów do depozytów wyniosła 131%. Inną jego cechą jest wysoki poziom koncentracji. Na cztery największe banki (są to banki państwowe) w 2010 r. przypadało aż 48,3% całego portfela kredytowego sektora bankowego.

Największym bankiem wietnamskim jest Bank for Agriculture and Rural Development (Agribank), który posiada 86 dużych oddziałów prowincjonalnych i ponad 2 tys. innych placówek bankowych w całym kraju. Pracuje w nim około 30 tys. osób. Jego aktywa w 2010 r. wynosiły w przeliczeniu na dolary 25,7 mld USD. Jest to bank

⁶ *Vietinbank wchodzi do Polski* „Puls Biznesu”, 9.05.2013, s. 6–7.

uniwersalny, który przywiązuje dużą wagę do obsługi bankowej ludności wiejskiej i odgrywa dużą rolę w wietnamskiej gospodarce. Listę największych 10 banków wietnamskich zaprezentowano w tab. 2.

Tabela 2. Aktywa 10 największych banków wietnamskich w 2010 r.

Lp.	Nazwa banku	Aktywa (w mld USD)
1	Agribank	25,7
2	Vietin Bank	17,7
3	BIDV	17,6
4	Vietcombank	14,8
5	ACB	9,9
6	Techcombank	7,2
7	Sacombank	6,8
8	Eximbank	6,3
9	Maritime Bank	5,5
10	MB Bank	5,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie stron internetowych banków.

Wietnamskie banki w pierwszej dekadzie nowego stulecia cechowały się stosunkowo wysoką rentownością (ROA: 1,4%; ROE: 16,6%). Także w pierwszych latach globalnego kryzysu finansowego (2008–2010) nie odnotowano istotnego spadku podstawowych wskaźników ich efektywności. Problemy zaczęły się w drugiej połowie 2011 r., kiedy gwałtownie wzrósł udział złych kredytów w portfelach banków wietnamskich. W połowie 2012 r. rząd szacował udział złych kredytów na poziomie 10%. Wiele niespłacalnych kredytów dotyczyło finansowania nietrafionych inwestycji w przedsiębiorstwach państwowych. Z powodu spadku popytu na mieszkania i nieruchomości biurowe problemy ze spłatą kredytów zaciągniętych na ich wybudowanie miały liczne firmy budowlane. Konieczność tworzenia rezerw na należności nieregularne w bankach prowadziła do erozji ich funduszy własnych, które i tak nie były wysokie.

W obliczu wzrostu ryzyka kredytowego banki w Wietnamie znacznie zaostrzyły warunki udzielania kredytów, co miało negatywne konsekwencje nie tylko dla rynku kredytowego w tym kraju, ale także dla całej gospodarki narodowej. Rząd zapowiedział utworzenie „złego banku”, czyli specjalnej instytucji, która przejęłaby od banków niespłacalne kredyty i utracone należności z tytułu nabytych papierów dłużnych. Zaostrzył też warunki udzielania przez banki kredytów, szczególnie dewizowych, które stały się dostępne jedynie dla kredytobiorców osiągających dochody w dewizach. Wiele małych banków z powodu złej sytuacji finansowej stanęło przed koniecznością połączenia się z silniejszym bankiem. Należy więc oczekiwać nasilenia się procesów konsolidacyjnych w wietnamskim sektorze bankowym i ekspansji banków zagranicznych, które w przeciwieństwie do rodzimych nie mają problemów z podwyższeniem kapitału.

Sektor ubezpieczeniowy

Przed 1994 r. działalność ubezpieczeniową w Wietnamie prowadziło wyłącznie Wietnamskie Towarzystwo Ubezpieczeniowe (Vietnam Insurance Company), zwane inaczej Bao Viet. Założone w latach 60. XX wieku towarzystwo było zarządzane przez Ministerstwo Finansów i posiadało monopol na świadczenie usług ubezpieczeniowych. Oferta Bao Viet obejmowała jedynie ubezpieczenia inne niż na życie, w szczególności ubezpieczenia handlu zagranicznego, morskie, żeglugi rzecznej oraz samochodowe⁷. Wskaźnik penetracji ubezpieczeniowej w Wietnamie (wielkość składki przypisanej w relacji do PKB) był bardzo niski i nie przekraczał 0,4% PKB⁸.

W 1993 r. na mocy wydanego rozporządzenia zagraniczni ubezpieczyciele uzyskali prawo tworzenia w Wietnamie przedstawicielstw, spółek *joint venture*, a także przedsiębiorstw ze 100% udziałem kapitału zagranicznego pod warunkiem wcześniejszej akceptacji działalności ze strony władz i uzyskania licencji. W 1997 r. wprowadzono możliwość reasekuracji krajowych ubezpieczycieli u zagranicznych firm. Utworzono przy tym państwowe przedsiębiorstwo reasekuracyjne VinaRe, które przyjęło rolę pośrednika pomiędzy ubezpieczycielami krajowymi a zagranicznymi firmami reasekuracyjnymi⁹.

Władze Wietnamu doprowadziły również do rozbitcia monopolu Bao Viet i powstania nowych państwowych firm ubezpieczeniowych. W 1998 r. w Wietnamie istniało pięć większych krajowych przedsiębiorstw ubezpieczeniowych: Bao Viet, Bao Minh (do 1995 r. oddział Bao Viet w mieście Ho Chi Minh), Bao Long, Petro-Vietnam Insurance Co. (PVI) oraz Petrolimex Joint Stock Insurance Co. (PJICO). Do 1998 r. licencje na prowadzenie działalności uzyskiwały trzy spółki *joint venture*, które zostały utworzone przez Bao Viet oraz Bao Minh z firmami zagranicznymi. W 1998 r. Bao Viet oraz Bao Minh posiadały łącznie ponad 80% udziału w składce przypisanej brutto w skali całego kraju. Pomimo szybkiego tempa wzrostu składki przypisanej (30–40% rocznie w latach 1993–1998), wskaźnik penetracji ubezpieczeniowej w Wietnamie w 1998 r. nie przekraczał 0,56% PKB¹⁰. W 1998 r. Bao Viet zaoferował pierwszą w Wietnamie polisę na życie, zapoczątkowując szybki rozwój tego segmentu rynku ubezpieczeń. W latach 1999–2004 władze wietnamskie udzieliły licencji na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej pierwszej niepaństwowej spółce akcyjnej – Vien Dong (Oriental) Company, dwóm firmom (Allianz i Groupama) ze 100% udziałem kapitału zagranicznego (ubezpieczenia inne niż na ży-

⁷ *Vietnam: Business and Investment Opportunities Yearbook*, International Business Publication, Washington D.C. 2011, s. 86.

⁸ T.T. Tu, *Vietnamese Insurance Market*, <http://www.oecd.org> [18.06.2013].

⁹ J.J. Levine, *Insurance Services: Market Research Report*, U.S. & Foreign Commercial Service and U.S. Department of State, <http://www.slathered.com> [18.06.2013].

¹⁰ *Ibidem*.

cie), kilku firmom na świadczenie usług w zakresie ubezpieczeń na życie (Bao Minh, CMG, Prudential, Manu Life, AIA) oraz kolejnym spółkom *joint venture* z udziałem kapitału zagranicznego. W latach 2005–2006 licencje na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w Wietnamie uzyskały kolejne firmy, w tym przedsiębiorstwa zagraniczne, takie jak AIG, QBE, ACE, Liberty (ubezpieczenia inne niż na życie), ACE Life, Prevoir, New York Life (ubezpieczenia na życie). Na koniec 2006 r. w Wietnamie działało łącznie około 30 firm ubezpieczeniowych oraz osiem firm zajmujących się pośrednictwem ubezpieczeniowym. W 2006 r. składka przypisana z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie wyniosła około 8,5 bln VND, a z tytułu ubezpieczeń na życie 6,5 bln VND¹¹.

Akcesja Wietnamu do WTO w 2007 r. wiązała się z przyjęciem przez ten kraj zobowiązań dotyczących dalszej liberalizacji rynku usług ubezpieczeniowych. Od 1 stycznia 2008 r. firmy ubezpieczeniowe ze 100% udziałem kapitału zagranicznego uzyskały możliwość oferowania ubezpieczeń samochodowych OC, ubezpieczeń budowlano-montażowych, ubezpieczeń projektów naftowych i gazowych, a także ubezpieczeń projektów i robót budowlanych o wysokim stopniu zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego i środowiska. Począwszy od 1 lipca 2011 r., firmy zagraniczne mogą świadczyć transgraniczne usługi ubezpieczeniowe, a zagraniczne towarzystwa ubezpieczeń na życie mogą zakładać oddziały w Wietnamie¹².

W 2012 r. władze wietnamskie przyjęły strategię rozwoju krajowego rynku ubezpieczeń do roku 2020. Głównym celem zamierzonych reform jest zapewnienie stabilności rynku ubezpieczeniowego poprzez wsparcie silnych firm ubezpieczeniowych oraz zachęcenie słabszych podmiotów do konsolidacji lub opuszczenia rynku. W tym celu minister finansów opracował zestaw kryteriów rynkowych służących ocenie ubezpieczycieli działających w Wietnamie i przypisaniu ich do jednej z czterech wyodrębnionych kategorii. Rząd Wietnamu uznał ponadto za konieczną restrukturyzację niektórych państwowych firm ubezpieczeniowych¹³. W przyjętej strategii założono wzrost przychodów sektora ubezpieczeniowego do 2–3% PKB w 2015 r. oraz 3–4% PKB w 2020 r.¹⁴

W latach 2007–2012 następował szybki rozwój rynku ubezpieczeń w Wietnamie. Składka przypisana brutto wzrosła w tym czasie z 17,8 bln VND do 40,8 bln VND (tab. 3). W 2012 r. 56% składki przypisanej brutto przypadło na ubezpieczenia inne niż na życie, pozostała część na ubezpieczenia na życie. Wskaźnik penetracji ubezpieczeniowej w latach 2007–2012 kształtował się na poziomie około 1,5% PKB.

¹¹ *Vietnam Insurance Market and WTO Accession*, Vietnam Business Forum – The weekly magazine of the Vietnam Chamber of Commerce and Industry, <http://vccinews.com> [18.06.2013].

¹² *Jurisdiction update: Vietnam's Insurance Market*, March 2013, Hogan Lovells 2013, s. 4.

¹³ *Vietnam Insurance Market Reform Underway*, „International Insurance News”, 8.02.2012.

¹⁴ *Jurisdiction update...*, s. 2.

Tabela 3. Rynek usług ubezpieczeniowych w Wietnamie (lata 2007–2012) – wybrane wskaźniki

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wskaźniki penetracji (%)	1,6	1,4	1,5	1,6	1,5	1,4
Ubezpieczenia inne niż na życie	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	0,8
Ubezpieczenia na życie	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
Składka przypisana brutto (bln VND)	17,8	21,2	25,5	30,8	37,5	40,8
Ubezpieczenia inne niż na życie	8,4	10,9	13,6	17,1	21,5	22,9
Ubezpieczenia na życie	9,4	10,3	11,8	13,8	16,0	17,9

Źródło: Dla lat 2007–2011 – *Vietnam's Insurance Market Anticipates Continued Strong Growth*, Vietnam Market Review, Special Report, A.M. Best Company, 16.04.2012; dla 2012 r. – *Insurance market carries potential despite downturn*, Vietnam latest news – Thanh Nien Daily, <http://www.thanh-niennews.com> [19.06.2013]; wskaźnik penetracji dla roku 2012 na podstawie obliczeń z wykorzystaniem danych MFW na temat PKB Wietnamu.

Na początku 2013 r. w Wietnamie działało 58 firm ubezpieczeniowych, w tym 29 świadczących usługi w zakresie ubezpieczeń innych niż na życie, 15 w zakresie ubezpieczeń na życie, 12 zajmujących się pośrednictwem ubezpieczeniowym, a dwie działalnością reasekuracyjną. Na rynku ubezpieczeń innych niż na życie działało 18 ubezpieczycieli krajowych i 11 zagranicznych. Z kolei, jeżeli chodzi o segment ubezpieczeń na życie, to spośród 15 przedsiębiorstw świadczących tego typu usługi aż 14 firm stanowiły podmioty zagraniczne¹⁵. Niektóre z dużych firm krajowych przyciągnęły strategicznych inwestorów zagranicznych. Dla przykładu udziały w Bao Viet Holdings nabyła spółka HSBC Insurance (Asia Pacific) Holdings Ltd.¹⁶, a w Bao Minh Insurance Joint Stock Corp. – Axa Group.

W 2012 r. rynek ubezpieczeń w Wietnamie nadal charakteryzował się wysokim stopniem koncentracji. Pięć głównych krajowych firm ubezpieczeniowych posiadało 70% udziału w składce przypisanej brutto (Bao Viet – 23,7%, PVI – 20,5%, Bao Minh – 10,0%, PJICO – 8,6%, PTI – 7,2%). Firmy zagraniczne miały w tym samym czasie 11,2% udziału w rynku, a pozostałe przedsiębiorstwa krajowe 18,6%¹⁷.

Perspektywy dla dalszego rozwoju sektora ubezpieczeń w Wietnamie należy uznać za dobre. Wynika to między innymi z wciąż bardzo niskiego poziomu penetracji ubezpieczeniowej (dla przykładu mniej niż 10% mieszkańców Wietnamu posiada polisę ubezpieczeniową na życie), coraz bardziej liberalnych zasad dostępu do rynku dla podmiotów zagranicznych, a także wysokiego tempa rozwoju gospodarczego i demograficznego tego kraju.

¹⁵ *Ibidem*, s. 1.

¹⁶ W grudniu 2012 r. japońska firma ubezpieczeniowa Sumitomo Life Insurance Co. ogłosiła, że za kwotę około 340 mln USD odkupi od HSBC udziały (łącznie 18%) w Bao Viet Holdings.

¹⁷ *Annual Report 2012: Expanding your vision*, Bao Viet Holdings, Hanoi 2013, s. 49.

Rozwój rynku kapitałowego w Wietnamie

Rynek kapitałowy w Wietnamie jest jeszcze bardzo młody. Jego rozwój rozpoczął się w 2000 r. wraz z powstaniem w Ho Chi Minh giełdy papierów wartościowych, na której początkowo były notowane tylko dwie spółki wietnamskie. Jednak niezbędna infrastruktura do obrotu papierami wartościowymi na większą skalę i kompleksowe uregulowania prawne powstały kilka lat później. W 2007 r. przyjęto ustawę o papierach wartościowych i powołano Państwową Komisję Papierów Wartościowych, która wraz z Ministerstwem Finansów sprawuje nadzór nad krajowym rynkiem kapitałowym. W 2005 r. w Wietnamie utworzono drugą giełdę papierów wartościowych z siedzibą w Hanoi, na której notowane są akcje małych spółek i obligacje komercyjne.

W krótkim czasie w Wietnamie powstało ponad 50 biur maklerskich, wśród których znajdują się także firmy z udziałem kapitału zagranicznego. Głównym segmentem wietnamskiego rynku kapitałowego jest rynek akcji. Natomiast rynek obligacji odgrywa znacznie mniejszą rolę. W 2006 r. na giełdzie w Ho Chi Minh notowanych było już 106 spółek. Na początku 2007 r. w kraju funkcjonowało już 160 tys. rachunków inwestycyjnych, a kapitalizacja rynkowa spółek notowanych na giełdzie osiągnęła 23% PKB. Duże zainteresowanie akcjami wietnamskich spółek wykazywali inwestorzy zagraniczni, którzy od października 2005 r. mogli już nabywać do 49% akcji spółek notowanych na giełdzie¹⁸.

Wietnamski indeks akcji VN Index szybko wzrastał, zapewniając inwestorom wysoką stopę zwrotu od środków lokowanych w akcje. W 2007 r. osiągnął on rekordowy poziom 1170 pkt (przed rokiem wynosił 300 pkt). Na giełdzie w dawnym Sajgonie (HCMC) doszło więc do powstania bańki spekulacyjnej. Po jej pęknięciu w 2008 r. indeks spadł do poziomu poniżej 300 pkt. Od 2009 r. sytuacja na wietnamskim rynku kapitałowym zaczęła się polepszać. W 2012 r. na giełdzie w HCMC notowanych było ponad 300 spółek. VN Index podlegał dużym wahaniom (zmieniał się w przedziale 400–500 pkt), a kapitalizacja giełdy wynosiła około 6 mld USD, co stanowiło 5% wietnamskiego PKB.

Największą spółką notowaną na wietnamskiej giełdzie jest Bank Handlu Zagranicznego Wietnamu (VTC), a na drugim miejscu plasuje się VINGROUP – firma specjalizująca się w zarządzaniu nieruchomościami i w turystyce. Wśród notowanych spółek znajdują się też firmy zagraniczne. Inwestorzy zagraniczni należą do znaczących nabywców akcji na giełdzie w HCMC (ich udział w rynku jest szacowany na 40–50%)¹⁹. Duże nadzieje z giełdą wiąże rząd Wietnamu, który pragnie ją wykorzystać w większym stopniu w procesie częściowej prywatyzacji przedsiębiorstw

¹⁸ *Vietnam Verstehen. Ein Blick hinter die Zahlen und Fakten*, „Deutsche Bank Research”, sierpień 2007, s. 16–17.

¹⁹ J. Adam, *Vietnam...*

państwowych. Na razie poziom rozwoju rynku kapitałowego w Wietnamie pozostaje daleko w tyle za takimi krajami, jak Chiny, Tajlandia czy Filipiny.

Podsumowanie

W okresie ostatnich 25 lat w sektorze finansowym Wietnamu zaszły znaczące zmiany. Coraz bardziej liberalne przepisy dotyczące tworzenia banków i firm ubezpieczeniowych, a także dostępu do rynku podmiotów zagranicznych spowodowały, że zarówno liczba i zróżnicowanie instytucji finansowych działających na terenie tego kraju, jak i oferowanych przez nie produktów znacząco się zwiększyły.

Pomimo szybkiego tempa wzrostu sektor finansowy Wietnamu nadal cechuje się dość dużym stopniem niedorozwoju i wykazuje wiele cech słabości. W najbliższych latach należy oczekiwać intensyfikacji procesów konsolidacyjnych w wietnamskim sektorze bankowym i ubezpieczeniowym, a także dalszej ekspansji podmiotów zagranicznych. W dłuższym okresie takie czynniki, jak duża populacja, niskie koszty pracy, bliskość innych szybko rozwijających się rynków czy niski stopień ubankowienia i penetracji ubezpieczeniowej, powinny być siłą napędową dalszego rozwoju wietnamskiego sektora finansowego.

SUMMARY

FINANCIAL SECTOR TRANSFORMATION IN VIETNAM

The financial sector of Vietnam has undergone significant changes over the recent 25 years. More and more liberal rules for the establishment of the banks and the insurance companies and more open access for foreign investors to the market led to a significant increase in the number and diversity of the financial institutions operating in the country. As a consequence, many new financial products and possibilities have been offered to Vietnamese individual and corporate customers.

However, despite the rapid growth, Vietnamese financial sector is still characterized by a relatively high degree of underdevelopment and exhibits weaknesses. In the nearest future, the intensification of consolidation processes in the Vietnamese banking and insurance sectors, as well as the further expansion of foreign financial entities, can be expected. In the longer term, factors such as the large population, low labor costs, proximity to other fast-growing markets, low level of banking and insurance penetration should be a driving force behind the further development of the Vietnamese financial sector.